

FRANCI PETRIČ, AVTOR MONOGRAFIJE O BOŽJIH POTEH

»Skladišča« vere

V novi monografiji je iz zgodovinskega in umetnostnega vidika opisal dvesto pet slovenskih božjih poti, v uvodu pa napisal obširno razpravo o zgodovini in pojavu romanja, kakršne po mnenju poznavalcev Slovenci še nismo imeli – dovolj velik razlog torej, da smo k pogovoru povabili kar urednika časopisa, ki ga imate v roki. Novinarji svojega »šefa« poznamo kot strastnega ljubitelja (in poznavalca!) slovenskih cerkva, njihove zgodovine in sakralne umetnosti. »Od blizu« smo spremljali tudi nastanek nove monografije. Kadar ga ob lepem vremenu ni bilo na uredništvu, smo vedeli, da »roma« – s posebnim namenom, seveda! Posebno obdobje je bilo zadnje leto, ko se je knjiga na naši tehniko oblikovala: s Toneom Seifertom sta ure in dneve in tedne prečepela za mizo ali s tehnikom ob računalniku, tiščala skupaj glave, zlagala in premetavala, da je le vse dobilo pravo podobo. Tudi po kakšnem glasnem vzkliku, ki se je razlegel po hodnikih uredništva, je januarja nastopila tišina »velike sobote«, zatišje, molk, ko smo vsi samo čakali, da »nekaj« pride med nas. Odrešujoči sms: »Rodila se je. Težka 3,5 kg, velika 55 cm, nosečnost slonova« smo na uredništvu podkrepili še s šampanjcem in prigrizkom. Zgodbe s knjigo Francija Petriča Slovenske božje poti pa za nas še daleč ni konec – pogosteje kot kdajkoli prej je na vratih njegove pisarne obešen listek: »Ne moti, snemamo!«

Del nastajanja nove monografije smo novinarji spremljali od blizu, vendar ima tvoje zanimanje za božjepotništvo najbrž korenine daleč nazaj, preden smo mi postali »tvoja ekipa« ...

Moje romarske korenine sežejo do otroških spominov, kako smo romali na Svete Višarje – gondola je bila zame posebno doživetje. Redno smo romali na Brezje – od tam se spomnim, kako krčevito sem se držal mamine ali očetove roke, da se ne bi v tisti množici izgubil ... Posebno lepe spomine imam na romanje v Tamar, to je naša »krajevna« božja pot k Mariji Pomagaj. Romali smo peš, kasneje s konji in traktorji.

Najbrž pa povod za navdušenje in pisanje o romanjih niso otroški spomini ...

Seveda ne. Slovenske cerkve sem začel načrtno spoznavati, ko sem bil tajnik nadškofa Šuštarja. Ko se je iz tujine vrnil domov in prevzel nadškofijo, jo je želel spoznati tudi na tako, da je obiskoval župnike, cerkve, poslušal domačine, ki so s ponosom pripovedovali o nastanku, legendah, zakladih svojih cerkva. Ob teh obiskih z nadškofom – rekel bi kar regionalnih spomenikov cerkvene umetnosti – sem odkrival dokaze, da so imeli ljudje tudi v prejšnjih stoletjih velik čut za lepo, za umetnost.

Te cerkvice si predstavljal tudi v Družini ...

To je bilo pozneje, po letu 1990, ko sem postal urednik. Obiskoval sem kolege duhovnike svoje generacije, razpršeni so bili po vsej Sloveniji in glede na to, da so vedeli, da sem pomalem že »okužen« z zanimanjem za zgodovino in umetnost, so me vozili po svojih manj znanih romarskih cerkvah. Pa sem si rekel: zakaj pa ne bi pisal o teh cerkvah?! Tako je leta 1991 nastala rubrika Manj znane božje poti, ki se je izjemno dobro prijela, bila je zelo brana, kar so pokazala številna vabila ljudi: »Pridite še k nam! Mi imamo tudi zanimivo cerkvico ...« Bilo je toliko ponudb, da sem se moral nekako omejiti – tako sem izbral romarske cerkve; zaobljubljene in druge, ko se ob določenih časih v njih zbere tudi veliko ljudi, pa sem moral izpustiti.

Pred desetimi leti je že izšla tvoja zbirka petih knjig »Duša, le pojdi z mano« na isto temo. V čem je monografija nadgradnja le-teh?

Vodnikov je že pred leti zmanjkalo in iz več koncev so se na založbo obračali s prošnjami za ponatis. Ker pa sem opazil, da je v njih veliko podatkov, ki temeljijo predvsem na »župnijskih virih« – kar so ljudje povedali, zapisali, to je t. i. ljudsko izročilo o tistih cerkvah, ki pa ni vedno natančno, posebno iz umetnostnozgodovinskega vidika –, sem ves čas zbiral natančnejše podatke; pri tem sta mi bila v veliko pomoč umetnostna zgodovinarja dr. Emilijan in dr. Anica Cevc. Tako je drugi del monografije točnejši in natančnejši kot vodniki.

Prvi del monografije pa je napisan na novo – kot pravijo strokovnjaki, tudi z znanstvenih inštitucij, take razprave o romanjih in zgodovini romanj Slovenci še nismo imeli ...

Več let sem načrtno zbiral literaturo v italijanščini, angleščini in nemščini, jezikih, ki jih razumem. Tako me je navdušila, da sem se sistematično lotil temeljite obdelave pojava romanj. Fenomenološko sem skušal obdelati pojav romanja in obenem analitično predstaviti vse, kar romanje je in kar pomeni v družbi in verujoči skupnosti.

Torej, lahko strneš: kaj je romanje?

Če dam kratko splošno definicijo romanja, bi rekel, da je to potovanje posameznika ali skupine vernikov na določen kraj ali k določenemu svetišču, pri katerem si obeta božjo pomoč.

»Mislili bi, da bodo v našem času romanja zamrla, v resnici pa naraščajo ...« je na osnovi statistike romarjev dejal za revijo New York Times rektor svetišča v Lurdu. Čemu ti pripisuješ dejstvo, da romanja v sodobnem svetu spet pridobivajo na pomenu?

Morda se zdi versko življenje ljudem današnjega sveta preveč monotono in hočejo nekaj bolj intenzivnega, prazničnega, čustvenega. Duhovne lakote je veliko več kot nekoč. Včasih je bilo vse življenje oblikovano v verskem ozračju, vse je imelo določen smisel, danes pa vlada velika izpraznjenost, ki je posledica porabniške družbe, in hlepenja, da naredimo čim več, čim hitreje in čim bolje, perfekcionizem, ki ga družba vsiljuje našemu načinu življenja. Reakcija na to je žeja po duhovnem, po duhovni obogatitvi – tu ne gre za mirovanje, ampak za to, da si vzameš, »čas zase, čas za Boga«. Skratka, romanja izražajo iskanje današnjega človeka na religioznem in kulturnem področju, so pa seveda tudi podoba sodobnega nomadstva in avanturizma.

Dejstvo je namreč, da bo človek, že zaradi svoje narave popotnika, iskalca smisla življenja in svoje poti, vedno na neki način potreboval Boga – romarska svetišča so polna takih iskalcev, tudi omahljivcev, pa ljudi, ki bodo v njih iskali notranjega miru, sprememb v prehitrem ritmu življenja, notranje moči za spopad z vsakdanjimi težavami.

Ne le, da se je včasih romalo drugače kot danes, romanje ima danes precej negativen predznak ...

Kljub spremenjenemu načinu življenja, mišljenja in verovanja ljudi so romanja pomembno izrazno sredstvo vernosti sodobnega človeka. Vera ni več množičen, samoumeven in splošno sprejemljiv pojav, vedno bolj postaja stvar posameznika, intimna, »zasebna« zadeva. Ljudje sicer še romajo skupaj, še raje pa sami zase. V svetiščih se potem radi izgubijo v množici, anonimnosti, da v miru »opravijo« svoje zadeve. Veliko jih je, ki se na ta način vsaj enkrat na leto bolj »intenzivno« srečajo s Cerkvijo, zakramenti, z verskimi vprašanji. S temi pojavi moramo računati in to upoštevati, tudi ko gre za vprašanje pristopa k tem ljudem. Dejstvo je namreč, da bo človek, že zaradi svoje narave popotnika, iskalca smisla življenja in svoje poti, vedno na neki način potreboval Boga – romarska svetišča so polna takih iskalcev, tudi omahljivcev, pa ljudi, ki bodo v njih iskali notranjega miru, sprememb v prehitrem ritmu življenja, notranje moči za spopad z vsakdanjimi težavami. Romarska svetišča bodo tudi ostala kraj notranjih spreobrnjenj, številnih spovedi in neprestanih molitev, četudi bodo tisti, ki jih bodo izrekli, že zdavnaj pozabili molitvene

Foto: Tamino Petelinšek

obrazce. Ali kot pravi Baumgartner, da tako kot v zgodovini krščanstva, so tudi danes in bodo v prihodnosti romarski kraji »skladišča« vere. Kakršno koli je že splošno mnenje, dejstvo je, da so romanja danes ena redkih priložnosti, ki se ponujajo Cerkvji.

Ali obstaja merilo, kdaj je nekdo na romarskem kraju turist in kdaj pravi romar?

Za romanje je bistveno to, da človek hoče priti v stik z božjim. In da je pripravljen za to nekaj žrtvovati. Meril je v knjigi napisanih veliko in kdor jih bo bral, mu bo jasno, da vsak turizem ni romanje in da vsaka pot ni romarska. Gotovo ni romar tisti, ki pride v svetišče in si ogleduje cerkev kot galerijo ali muzej. Pa vseeno se mi zdi vredno poudariti, da na turizem ne smemo gledati kot na negativen pojav, ki ogroža romanje. Nekoga lahko obisk svetišča nagovori, četudi ni imel namena iskati nadnaravnega motiva v tisti cerkvi. Zato je pomembno, da tisti, ki skrbijo za božjepotna svetišča, na pravi način pristopajo k ljudem, ki k njim prihajajo – ali jih obravnavajo goljot kot turiste, ali pa jim ponudijo priložnost, da se srečajo z božjim, duhovnim.

Kaj spada k »dobremu« romanju?

Dobro romanje se mora začeti že doma, priprava na romanje je pomembna. Vedeti moraš, zakaj greš na božjo pot. Navadno je to duhovni nagib – zahvala ali prošnja Bogu za določene dogodke v osebnem življenju. Pomembno je, da se doma o poti poučiš – romar ne sme ne pripravljen na pot. Če pogledamo nazaj, ko so romali v Kompostelo ali Rim: opravili so poseben obred pred potjo, saj so bile poti nevarne in niso vedeli, ali se bodo sploh še vrnili domov. Poleg tega je romarje od drugih popotnikov ločevala posebna obleka in druga zunanja znamenja ... Danes tega ni več, mnogi romanja ne vzamejo več zares, na Brezje se lahko pripelješ prav do vrat. In vendarle je od priprave veliko odvisno, kako boš romanje doživel, kako boš doživel cilj. Tukaj se pokaže tudi bistvena razlika, kdo je romar in kdo turist: na turistično pot greš iz radovednosti, spoznavanja novega kraja, na romanje pa greš že od doma z namenom, da se spraviš z Bogom, da se mu zahvališ, ga prosiš – motiv za pot je popolnoma drug.

Kaj pa sama pot do »cilja«?

Romanje je »popotovanje v veri«, tako sem naslovil prvi del knjige. Romanje je namreč zaznamovano z naporom, saj morajo pravi romarji premagati številne ovire, da pridejo na cilj. Izrednega pomena za romanje je, kako na cilj pridemo, kaj se dogaja »pred tem«, kaj nas v ta sveti prostor, kraj ali dogodek uvede ... Pot je spokorno opravilo, ko se notranje očistiš, kar romarje uvede v duhovno očiščenje, spoved, ki je zelo povezana z romarskim krajem.

Poleg spovedi so se na posameznih romarskih krajih »oblikovali« romarski običaji, posebni obredi ...

Moram poudariti, da se romanj niso »domislili« vrhovi Cerkve, ampak ljudje sami. Romanja so torej pristna ljudska pobožnost, ki je Cerkev ni predpisala, ne ukazala, ne ustanovila. Še več, včasih jih je celo omejevala, ker je bilo veliko deviantnih pojavov in jih ni mogla obvladovati. Pozneje jih je sprejela kot dejstvo in jih skušala osmisliti. Obredi, nenapisana pravila, ki so jih

ljudje skrbno gojili in jih prenašali iz roda v rod, so sestavni del romanja. Slovenci gredo po kolenih okrog oltarja ali svete podobe, v Lurdu moraš v procesijo križevega pota, poznamo poljub relikvij, dotik z roko, procesije ... O pobožnostih, ki pomagajo romarju, da pride v stik s svetim prek vidnih, otipljivih znamenj, pišem v posebnem poglavju v knjigi.

Včasih je bil pri romanju veliko bolj kot danes poudarjen spokorniški značaj, danes je v ponudbo za romanja vedno vključena še kulturna in druga ponudba ...

Z modernimi prometnimi sredstvi se je način romanja pa tudi njegov namen deloma gotovo spremenil. Že v 19. stoletju se pojavi t. i. verski turizem, ko so romarjem začeli ponujati tudi druge ogleda vredne zanimivosti. Ni dvoma, da more romar uporabljati turistično infrastrukturo, toda niti danes niti v prihodnosti božja pota ne bodo muzeji ali galerije – stik z ume tnostjo, kakorkoli je plemenita, je nekaj drugega kot teženje po večnem, kot iskanje Boga, ki biva v srcu in nas nagiblje k odhodu na pot. Res pa je, in to sem posebej poudaril tudi v študiji, da se je umetnost – glasba, slikarstvo, pripovedništvo – vedno navdihovala pri romarskih svetiščih, romanja so povezovala in še danes povezujejo narode na kulturni ravni. Romanja vedno ponujajo priložnost za izmenjavo kulturnih dobrin. Ljudje različnih jezikov in kultur prihajajo na romarski kraj in želijo odnesti spomin. Naj dam primer iz glasbe: lurska pesem Ave Marija je francoska, pa smo jo mi in mnogi drugi narodi vzeli povsem za svojo.

Zakladi umetnosti v cerkvah so izjemni!

Iz drugega dela monografije, kjer opisujem božje poti, je razvidno, koliko domačih in tujih umetnikov je prispevalo v zakladnico umetnosti. Še več: prav ti zakladi so potrditev visoke kulturne ravni naših prednikov – čeprav niso bili šolani, so umetnostni zakladi, pa tudi ohranjene pesmi, proza o teh svetiščih dokaz, da so imeli občutek za lepo in da so temu dali mesto v svojih svetiščih. Umetnost nikoli ni poznala meja, naša svetišča so temu priča – mnogi tuji priznani umetniki so dobili svoje mesto v njih. V tem pogledu smo danes veliko bolj omejeni, saj si skoraj ne upamo povabiti tujih umetnikov, da bi nam kaj naredili ali načrtovali ...

Ali so v monografiji opisane vse božje poti na Slovenskem?

Seveda ne! V 18. stoletju je bila romarska skoraj vsaka druga cerkev na naših tleh. Merilo za to, da sem jih tokrat uvrstil v svojo knjigo, so bile slovesnosti, ki so jih prirejali v zadnjih letih in smo o njih pisali v Družini. To je bil znak, da je božja pot živa in da sodi med tiste, ki so posebej priljubljene med verniki. Vsaka izmed njih je zanimiva, saj ti kraji, kot sem zapisal, privlačijo romarje, mlade in stare, zdrave in bolne, družine in posameznike, pobožne in radovedne, dobrotnike in žeparje, oznanjevalce in goljufe. V knjigi je opisanih 205 cerkva, torej pet manj kot v vodnikih *Duša le pojdi z mano* – nekaj sem jih združil, nekaj izpustil, dodal nekaj novih.

Si vseh 205 cerkva obiskal?

Seveda! Večinoma ne samo enkrat ...

Kam si romal v zahvalo ob izidu knjige? Na Brezje!

Pogovarjala se je KSENJA HOČEVAR